

مروری بر موزه‌های ایران - بخش پایانی

گنجینه‌هایی برای شناخت کردها و لرها

حمید دهقان

دیدار از موزه‌های مردم‌شناسی کردستان و لرستان

اشاره

در دوره‌ای از مجله که اکنون آخرین شماره‌ی آن را در دست دارید، کوشیدیم در حدامکان و وسعت صفحات رشد آموزش ابتدایی، برخی از موزه‌های ایران را معرفی کنیم. این اقدام به دو دلیل صورت پذیرفت. نخست آن که می‌خواستیم آموزگاران مخاطب مجله را با میراث فرهنگی خودمان آشنا سازیم و دیگر آن که از این مسیر، شرایطی فراهم کنیم تا معلمان گرامی از اطلاعات مربوط به این گنجینه‌ها در تدریس و نیز در صورت امکان در بازدیدهای علمی خود استفاده کنند. امیدواریم این سلسله مطالب، مورد توجه شما خوانندگان مشکل‌پسند مجله قرار گرفته باشد.

که از حفاری‌های کردستان، ری و نیشابور به‌دست آمده است و آثار مفرغی، مس، نقره و سکه‌ها و مهرهای دوره اسلامی در این طبقه به نمایش گذاشته شده است.

بخش مردم‌شناسی

حوض زیبا و زیرزمین بنا، بخش مردم‌شناسی موزه را تشکیل داده است که سقف گنبدی و گچ‌بری و آئینه‌کاری هنرمندانه‌ای دارد.

در بخش مردم‌شناسی موزه، اشیاء، ابزار و وسایل بسیاری که از دیرباز مورد استفاده‌ی مردم منطقه‌ی کردستان بوده است به نمایش درآمده است.

موزه‌ی تاریخ طبیعی کردستان

در شهرستان سنندج موزه‌ی دیگری نیز وجود دارد که موزه‌ی تاریخ طبیعی است. این موزه که زیر نظر آموزش و پرورش استان کردستان اداره می‌شود، پیکره‌ی جانوران گوناگونی را در ویتترین‌های مخصوصی به نمایش گذاشته است که به صورت علمی تاکسیدرمی شده‌اند.

دو بخش تاریخ و باستان‌شناسی و مردم‌شناسی اختصاص یافت.

بخش تاریخ و باستان‌شناسی

این بخش از موزه در دو طبقه از ساختمان قرار دارد. طبقه‌ی اول که شاه‌نشین ساختمان است و گچ‌بری‌های زیبا و ارسی هفت‌لنگه و آئینه‌کاری باشکوهی دارد به نمایش آثار ۳۰۰۰ سال پیش ایران در دوره‌ی ماد و مانیایی و دوران تاریخی پیش از اسلام می‌پردازد.

آثار سفالی، مفرغی، عاج و استخوان‌های پیدا شده از تپه‌ی زیویه و غار کرفتو و سفالینه‌ها و آبگینه‌ها و سکه‌های دوره‌های اشکانی و ساسانی، هزاره‌ی اول پیش از میلاد و دیگر دوره‌های تاریخی از جمله‌ی اشیای به نمایش گذاشته شده در این بخش به‌شمار می‌آیند.

در طبقه‌ی دوم ساختمان نیز که دارای اتاق‌های بزرگ و ایوان زیبایی است آثار اسلامی تا دوره‌ی قاجاریه نگه‌داری می‌شود. سفالینه‌های بسیار زیبا از قرن‌های شش و هفت اسلامی

سرزمین کردستان از لحاظ پیشینه‌ی تاریخی ارزش و اهمیت والایی دارد. متون تاریخی و کاوش‌های باستانی حکایت از آن دارد که کردستان یکی از نخستین اقامتگاه‌های اقوام آریایی بوده است و آثار به نمایش گذاشته شده در موزه‌ی سنندج، فرهنگ و تمدن دیرینه‌ی این مرزبوم را نمایان می‌سازد.

ساختمان موزه‌ی سنندج حدود ۱۵۰ سال قدمت دارد و به منزل **عبدالحمیدخان سنندجی**، «سالار سعید» معروف است که هم‌زمان با سلطنت ناصرالدین شاه قاجار توسط یک عالم اهل سنت به نام **ملالطف الله شیخ الاسلام**، قاضی القضاات احداث شده است.

این ساختمان در سال ۱۳۵۴ به موزه‌ای با

عمارت آصف، خانه‌ی کرد

عمارت آصف یکی از زیباترین و قدیمی‌ترین بناهای شهرستان سنندج است که احداث آن را مربوط به دوره‌ی صفویه ذکر کرده‌اند.

این عمارت که اکنون خانه‌ی کرد نام دارد، در ضلع شمالی خیابان امام(ره)، نرسیده به سه راه شهدا و نزدیک مسجد جامع، عمارت مشیر دیوان، خانه‌ی شجاع لشکر و عمارت ملا لطف‌الله شیخ‌الاسلام واقع و در سال ۱۳۷۵ در فهرست آثار ملی کشور ثبت شده است.

خانه‌ی کرد پس از تملک سازمان میراث فرهنگی در سال ۱۳۷۶ به عنوان برپایی یک مرکز فرهنگی ارزشمند توجه قرار گرفت و پس از مرمت‌های لازم، فاز اول آن در اردیبهشت سال ۱۳۸۲ طی مراسمی گشایش یافت.

موزه‌ی مردم‌شناسی خانه کرد شامل بخش‌های زیر است:

نگارخانه، حمام، غرفه‌های زندگی شهری، مکتب‌خانه، کارگاه قالی‌بافی، غرفه‌ی زیورآلات، کشاورزی و فنون و مشاغل، مرکز اسناد، کتاب‌خانه، بخش پوشاک و غرفه‌های شکار، زندگی روستایی و صنایع دستی.

خانه‌ی کرد حدود چهار هزار مترمربع عرصه و اعیان دارد و با داشتن چنین فضای وسیعی روزبه‌روز آثار و نشانه‌های بیشتری را از مناطق کردنشین به نمایش می‌گذارد.

موزه‌ی مردم‌شناسی لرستان در قلعه‌ی فلک‌الافلاک

موزه‌ی مردم‌شناسی لرستان در قلعه‌ی فلک‌الافلاک شهرستان خرم‌آباد یکی از غنی‌ترین موزه‌های مردم‌شناسی کشور است که در سال ۱۳۵۴ با عنوان «موزه‌ی مردم‌شناسی منطقه‌ای لرستان» برپا شد. در اردیبهشت سال ۱۳۸۱ دومین بخش موزه گشایش یافت و در نهایت، فراهم شدن بخش‌های موسیقی و نان، موزه‌ی لرستان را به یکی از موزه‌های فاخر ایران تبدیل کرد.

موزه‌ی مردم‌شناسی لرستان در ۱۲ بخش طراحی و چیدمان شده است:

در بخش اول آثاری درباره‌ی باورها، اعتقادات، تولد، روشنایی، کتابت، تعزیه، پوشاک سنتی زنان و مردان، کشاورزی، زندگی کولی‌ها و آهنگری به نمایش درآمده است و نمایشگاه عکس طبیعت و زندگی مناظر بدیعی را از آبشارها، سراب‌ها، چهره‌های بومی، کشاورزی سنتی و صنایع دستی به این بخش زینت بخشیده است.

در بخش دوم صحنه‌هایی از مراسم شادی‌بخش عروسی بومی و عکس‌های سران طایفه‌های لر در دوره‌ی قاجار به طرز باشکوهی نشان داده می‌شود.

نشانه‌هایی از مشاغل سنتی، جنگ‌افزارهای بومی مانند زین و یراق اسب و ظروف فلزی به کار برده شده در میهمانی‌ها از

جمله اشیای بخش سوم موزه به‌شمار می‌آید. در بخش چهارم موزه، دیدارکنندگان با نحوه‌ی اجرای مراسم سوگ و سوگواری در لرستان که به گویش لری پُرس (Pors) و در گویش لکی پرس (Pers) نام دارد آشنا می‌شوند.

سنگ گورهای گورستان با نقوش و نشانه‌های مربوط به حرفه و موقعیت شغلی و اجتماعی افراد در بخش پنجم موزه به نمایش گذاشته شده است.

بخش ششم، سالن نمایش است که جلوه‌های فرهنگ و تاریخ لرستان با بهره‌گیری از امکانات صوتی و تصویری به دیدارکنندگان ارائه می‌شود. یکی از صنایع دیرینه‌ی لرستان موتابی پانخ‌ریسی است که بیشتر توسط زنان عشایر برای بافت سیاه‌چادرها به شیوه‌ی موتابی یا دوک و موتابی با چرخ توسط استادکاران باتجربه انجام می‌شود که در بخش هفتم صحنه‌هایی از این صنعت نشان داده شده است.

در بخش هفتم انواع گبه، گلیم، سیاه‌چادر، جاجیم، خورجین اسب و چندین دست بافته‌ی بومی که توسط زنان هنرمند لر پدید آمده، به نمایش گذاشته شده است. در بخش‌های نهم تا دوازدهم دیدارکنندگان به ترتیب مسکن عشایر، نمونه‌هایی از آلات موسیقی لرستان، شیوه‌های شکار و تهیه‌ی انواع نان‌های عشایری و روستایی را تماشا می‌کنند.